

L'Ecumenisme en el segle XXI

per Pedro Puigvert.

El terme ecumenisme procedeix del grec *oikoumene* en la seva forma adjectival, el qual es troba en el Salm 24:1 de la Septuaginta per traduir l'expressió "el món habitat". Deriva de l'arrel *oikos* (casa) amb referència als que viuen en una mateixa casa. Per extensió s'aplica a l'universal.

En el seu sentit eclesiàstic es va començar a usar al segle IV per distingir els concilis de tota l'Església als quals es va anomenar ecumènics (Nicea, Constantinoble, Efes, Calcedònia), dels concilis regionals. En el protestantisme es va començar a escoltar de la boca d'alguns dels fundadors de l'Aliança Evangèlica (1846). Així, l'ecumenisme modern va néixer en el món evangèlic com una preocupació d'alguns líders pel fraccionament del protestantisme davant l'ensenyament bíblica de la unitat del Cos de Crist. No obstant això, hi ha un altre tipus d'ecumenisme, el representat pel Concili Mundial d'Esglésies. Aquest és el que ha propiciat l'acostament a l'Església Catòlica a partir del Concili Vaticà II.

L'ecumenisme té diverses cares. La més important és el significat bíblic quan el Senyor Jesucrist va pregar al Pare que tots els seus deixebles fossin un. Després hi ha el ecumenisme entre les esglésies protestants que advoca per la unitat en l'Esperit de tots els que tenim una mateixa fe, un mateix Senyor i un mateix baptisme per l'Esperit. En tercer lloc està l'ecumenisme entre protestants i catòlics, del qual ens ocuparem aquí. En quart lloc, també hauríem de ocupar-nos de l'ecumenisme entre protestants, amb diferències doctrinals importants, i els moviments neoevangèlics.

1. L'ecumenisme actual amb l'Església catòlica.

El cardenal William Levada, prefecte de la Congregació per la Doctrina de la Fe, va explicar en una conferència dictada a principis de març a la Queen 's University de Kingston (Ontario, Canadà) sobre la *Anglicanorum Coetibus*, el document que aplanava el camí als anglicans que volen unir-se en grup a l'Església catòlica. El cardenal va observar que per a molts anglicans, *Anglicanorum Coetibus* és una cosa així com el desenvolupament lògic del treball que s'ha dut a terme en el diàleg ecumènic entre anglicans i catòlics des del Concili Vaticà II.

El cardenal Levada va fer un resum d'aquest treball realitzat per la Comissió Internacional Anglica-Catòlica (ARCIC). Les conclusions assolides per la primera comissió van ser aprovades tant per les autoritats anglicanes com pel Vaticà. "*Com a resultat del treball del ARCIC, les esperances van créixer en els cercles ecumènics*", va dir el cardenal. "*Molts anglicans i catòlics van veure en els acords consensuats un camí que portava al reconeixement d'una expressió comuna de la seva pròpia fe*".

1. L'obstacle de l'Autoritat

Amb tot, hi havia nous obstacles reservats per als anglicans, quan la Comunió va començar a prosseguir amb l'ordenació de dones i, més tard, amb l'aprovació de l'activitat homosexual.

El quid d'aquestes dues qüestions, va observar el cardenal Levada, era en realitat la qüestió de l'autoritat, sobretot en dos punts: La revelació de Déu en Jesucrist i en l'Escriptura pretén fer-nos saber la voluntat de Déu d'una manera que requereix la nostra obediència? I en segon lloc, Déu en Crist, ha deixat a la seva Església una autoritat per la qual s'assegura que es pot saber el significat correcte de la revelació, enmig de les, de vegades, diverses interpretacions humanes?

L'Ecumenisme en el segle XXI

per Pedro Puigvert.

En aquest context, explicava el cardenal, l'arquebisbe de Canterbury, Rowan Williams, i Benet XVI *"aprovaren la creació de ARCIC III, que tenia com a mandat continuar el diàleg bilateral, amb el tema 'Església com comunió - local i universal', inclòs el discerniment de les qüestions ètiques en aquests dos nivells i la interacció entre elles"*.

2. **Ecumenisme: tots integrats a Roma**

La segona part de la conferència del cardenal Levada es va centrar en el que l'ecumenisme és realment.

"La unió amb l'Església catòlica és l'objectiu de l'ecumenisme", va dir.

Va afegir que *"el gran procés de treball cap a la unió opera un canvi en les esglésies i comunitats eclesials que es comprometen una amb l'altra en el diàleg, en el cas actual per entrar en una comunió efectiva, transformant a l'Església Catòlica per mitjà de enriquiment. Permeteu-me afegir immediatament que quan dic enriquiment no em refereixo a l'addició d'elements essencials de santificació i de veritat en l'Església Catòlica. Crist ha posat en ella tots els elements essencials. Em refereixo a l'addició de les formes d'expressió d'aquests elements essencials, les maneres que permeten millorar la valoració de tots cap als tresors inescotables concedits a l'Església pel seu diví Fundador"*. Per tant, el prelat va explicar *"el que és nou és que les veritats perennes i elements de la santedat, que ja es troben en l'Església catòlica, reben un nou enfocament, o un accent diferent per la forma en què es viuen per diversos grups de fidels que són cridats per Crist a unir-se en perfecta comunió amb els altres, gaudint dels vincles de credo, codi, culte i caritat, de diverses formes que es barregen harmoniosament"*.

El prefecte de la Congregació per la Doctrina de la Fe va arribar a dir que podia plenament esperar-se que *"mentre nosaltres podem saber amb exactitud el que es pot dir veritat, el ple coneixement del que això significa és realçat per la contemplació de molts grups de persones sobre el mateix misteri"*.

En la seva extensa explicació sobre l'ecumenisme, el purpurat va usar el símbol d'una orquestra. *"La unió visible amb l'Església catòlica pot ser comparat amb un conjunt orquestral"*, va dir. *"Alguns instruments poden tocar totes les notes, com un piano. No hi ha nota que tingui un piano que un violí o una arpa o una flauta o una tuba no en tinguin. Però quan tots aquests instruments toquen les notes que el piano té, les notes s'enriqueixen i milloren. El resultat és simfònic, la plena comunió. Potser es pot dir que el moviment ecumènic vol passar de la cacofonia a la simfonia, amb tots tocant les mateixes notes de la claredat doctrinal, els mateixos acords eufònic de l'activitat santificadora, observant el ritme de la conducta cristiana en la caritat, i omplint el món de la bellesa i atractiu so de la Paraula de Déu"*.

El cardenal Levada va oferir exemples concrets d'aquestes contribucions, assenyalant exemples de l'Església Ortodoxa, de la Reforma, i, per descomptat, de la Comunió Anglicana.

2. **Avaluació de l'ecumenisme actual**

Encara que el document a què es refereix l'autor d'aquesta conferència està polaritzat amb l'ecumenisme de l'Església Anglicana, hi ha altres confessions que també simpatitzen amb la unitat amb Roma, encara que el camí sigui més lent.

L'Ecumenisme en el segle XXI

per Pedro Puigvert.

1. L'església luterana.

Arran de l'escàndol per la dimissió de la presidenta del Consell de la EKD, en una entrevista a La Vanguardia, tirava les campanes al vol per les bones perspectives que veia després dels deu anys transcorreguts des de la signatura del document sobre la justificació per la fe. Només observava que hi havia un escull molt fort en la figura del papat.

2. Sobre l'autoritat.

Es pot apreciar en el tema de l'autoritat, que encara no dient-ho explícitament, Roma pot alçar una sola veu que asseguri el significat correcte de la revelació: la del magisteri de l'església. Per tant, ella s'erigeix en intèrpret infal•lible de la Bíblia i s'arroga l'autoritat suprema. "Roma ha parlat, causa finita est".

3. Comunitats eclesials.

Manifestant una coherència total amb els seus propis documents vaticans, el prefecte distingeix entre esglésies i comunitats eclesials. Les esglésies són: Anglicana, Ortodoxa i Luterana, les altres no arriben a aquest rang i es queden en comunitats eclesials. L'església catòlica gaudeix de la plenitud de tot, tant en santedat com en la veritat. El que aporten els que s'uneixen amb Roma és un nou enfocament en la forma de viure la fe.

3. La valoració de l'ecumenisme feta per Roma

Problemes i resistències. Aquesta és la valoració oficial de l'església catòlica sobre la situació de l'ecumenisme en temps de Joan Pau II:

Al mateix temps, no podem ser ingenus. Encara que no totes les dificultats esmentades en les respostes al qüestionari existents en el mateix grau en tots els llocs de l'Església, una mirada de conjunt sobre aquestes dificultats pot ser útil, ja que posen de manifest els reptes que han d'afrontar els que treballen per promoure en la pràctica la unitat dels cristians. Sintetitzant, es pot afirmar que les *qüestions teològic-pastorals a què s'al•ludeix amb més freqüència* en les respostes són les següents:

- El problema del reconeixement recíproc del baptisme i el costum d'algunes Esglésies i comunitats eclesials de tornar a batejar als catòlics. Després de la seva assemblea plenària de l'any 2001, el Consell pontifici per a la promoció de la unitat dels cristians va enviar a les Conferències episcopals una presentació de les directrius que algunes d'elles havien emanat sobre el reconeixement recíproc del baptisme. La presentació va ser publicada al Butlletí del dicasteri (cf. *El reconeixement recíproc del baptisme. Síntesi de les respostes de les Conferències episcopals. Document d'estudi. A: Service d'Information Information Service, n. 109, 2002/I-II.* El documento es va publicar en anglès i francès).

- La qüestió dels abusos pel que fa a la *Communicatio in sacris*.

- Les qüestions relatives als matrimonis mixtos.

- Els problemes plantejats en alguns llocs per aparents excessos en devocions catòliques de

L'Ecumenisme en el segle XXI

per Pedro Puigvert.

culte a la Mare de Déu.

- La qüestió de la unificació de la data de la Pasqua, tema discutit en diversos àmbits des del concili Vaticà II-, que constitueix una preocupació molt sentida de manera especial al Mig Orient.
- La diversitat en l'organització i en les estructures eclesials en alguns països impedeix als catòlics trobar interlocutors ecumènics en algunes altres confessions.
- Així mateix, s'ha constatat que són freqüents arreu (Amèrica Llatina, Egipte, Rússia ...) les acusacions mútues de proselitisme. Finalment, nombroses Conferències episcopals coincideixen a assenyalar que la manca d'escrits de caràcter ecumènic a l'abast dels fidels menys preparats constitueix un problema.

Entre els factors no teològics que tenen repercussions sobre l'ecumenisme, les respostes destaquen els següents: les situacions socials i polítiques (especialment a l'antiga Unió Soviètica), els conflictes ètnics (Àfrica i Balcans), i el fet que l'Església constitueixi una majoria o una minoria al país. A l'Europa de l'est moltes respostes es refereixen a les tensions produïdes per la restitució dels béns eclesiàstics. En certs llocs, alguns grups islàmics veuen com una amenaça la recerca de la unitat dels cristians.

Respostes procedents de tots els continents al·ludeixen a la persistència d'actituds marcades per la por, la sospita i la desconfiança recíprocs. Altres cristians alberguen el temor que poden ser absorbits per la comunitat catòlica, més forta que ells, i, viceversa, els catòlics miren amb desconfiança a certs grups que fan servir els mitjans de comunicació, amb campanyes públiques d'opinió, per criticar la doctrina catòlica, insistint en situacions negatives o escandaloses, per tal d'atacar a l'Església.

En resum, persisteixen encara moltes sospites sobre les intencions mútues reals i de les motivacions evangèliques dels programes i les activitats d'uns i altres. Encara que s'hagi progressat molt en la purificació de la memòria històrica, algunes Esglésies locals afirmen que el record dels esdeveniments del passat, tant antics com recents, impedeix encara o entorpeix les relacions ecumèniques. La purificació de la memòria històrica és un tema cap al qual el Papa Joan Pau II ha cridat la nostra atenció en nombroses ocasions, i segueix sent un dels reptes més importants per als que treballen a favor de la unitat dels cristians.

Algunes respostes han posat de relleu la manca de motivació i d'entusiasme que deriva, en certs casos, de la sospita que l'ecumenisme debilita la missió evangelitzadora de l'Església. Alguns catòlics consideren que l'ecumenisme posa en perill la seva fe i equival a admetre una insuficiència de l'Església catòlica, cosa que no està disposada a acceptar. En algunes regions on l'Església catòlica té una àmplia majoria, l'escàs nombre de cristians pertanyents a les altres Esglésies sol adduir-se com a justificació per la manca d'iniciatives ecumèniques. En altres llocs, sovint, les comunitats evangèliques i pentecostals més recents no solen ser considerades com genuïnament eclesials, i l'ús indiscriminat del terme "secta" segueix provocant problemes en tots els continents. Les comunitats eclesials (baptistes, evangèlics, pentecostals) amb les que l'Església catòlica manté un diàleg teològic i relacions internacionals, que en alguns casos es duen a terme des de fa decennis, solen estar incloses en la llista de les sectes. D'altra banda, de

L'Ecumenisme en el segle XXI

per Pedro Puigvert.

manera especial a Amèrica Llatina, les respostes al qüestionari freqüentment indiquen que alguns grups evangèlics i pentecostals no reconeixen el caràcter cristià dels catòlics.

Podria ser útil recordar que aquesta dificultat recíproca ja ha estat objecte de documents d'estudi elaborats per diverses comissions mixtes de diàleg (per exemple, pel que fa al diàleg catòlic-pentecostal: *Evangelització, proselitisme i testimoni comú*, i pel que fa a les "Consultes entre l'Església catòlica i l'Aliança evangèlica mundial ": *Església, evangelització i els vincles de la koinonia*.

Conclusió

En vista de tot això, es desprèn que qualsevol vinculació de caràcter ecumènic amb Roma o amb aquells que s'estan unint amb el catolicisme és problemàtic. Una cosa és el diàleg amb totes les confessions i fins i tot amb les religions i una altra molt diferent les unions formals que impliquen la renúncia a principis doctrinals que han estat fonamentals des de la Reforma del segle XVI. També hauríem de ser curiosos amb la comunió amb grups neoevangèlics la doctrina i pràctica dels quals estan sota sospita si els passem pel gresol de les Sagrades Escripures.